



Tom XIII
Mijalmaneg Ziloby.

[Faint handwritten signature or initials]

The
Dip
Gr
In
M
P
Ex
P
Ex
C
S
A
E
C
E
E
V
D
E
T
F
G
E



39.
D. J. G.
ad

Comma 22. Capitis XXI.

D. JOHANNIS

EXERCITATIO

PHILOLOGICA,

Bartoldo Nihusio Sacerdoti Pontificio

OPPOSITA,

Inq; illustri Academia VVittebergenfi

PRO LOCO

In Amplissima Facultate Philosophicâ bene-
volè sibi assignato

Publica eruditorum disquisitioni submissa.

M. JOHANNE ERNESTO GERHARDO

JENENSI,

Respondente

M. JOHANNE Hüpert Coburgensi Fr.

a. d. 20. Decemb.

*In Auditorio Majori horis
matutinis.*



VVITTEBERGÆ,

TYPIS JOBI VVILHELMI FINCELII,

ANNO c19 lxx XLIX.

felle mixtum. Nolo jam prosequi convitiolorum calumniarumq; Cacoethes, quò virulentà lingua in viros clarissimos ac de Ecclesia Christi optumè meritos utitur, quando eos modò stultitiæ, modò infantiæ, modò desipientiæ accusat nomine. *Laus namq; DEO* (ut *Nibusius* verba quæ de se habet, mea nunc iustissimè hic faciam) *quòd neq; necem, aut vulneris etiam quidquam cassa ista verbula sanctissimæ Virorum DE IFAMÆ inferant, quin honori potius sint* illis ac testimonium constantiæ in religione nostra, à quà transfuga iste turpem fecit secessionem. Sed agedum! inspiciamus vinum illud factatum ac turbulentum, quòd in veteri nobis proponitur Cantharo, ac quò magis illius factes appareant, infundamus illud vitro purissimo, & ad solem adponamus veritatis. Id quò futurum, si *Vulgate* versionis turbidas & inquinatas aquas, quas *Nibusius* obtrudere nobis conatur, cum purissimis Israëlitis fontibus, textu videl. Script. S. originali conferre haut insuper habuerimus. Et impræfentiarum id quidem unico saltim demonstrare animo seder exemplo, proposito nobis in purissimo vitro, *Glassum* dico, (liceat verò ita ludere in nominibus, quia sic *Nibusio* videtur, qui mirè sibi in ludicris hisce placet) atq; ex eodem Glassio repetito illo à Nihusio, sed miris modis ab hoc cõspurcato, quin tantum non *transsubstantiato*, ut vocabulo hòc utamur, utpòte magis forsan huc quadrante, quàm ad Pontificiam istam *S. Cœnæ transsubstantiationem*. Est verò particula Commatis 22. Capitis XXI. Johannis, quæ in textu authentico ita sonat: *εάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, sicut volo manere donec veniam.* quam vulgatus Bibliorum Interpres ita transtulit, vel potius, quæ
 Scripto-

Scriptorum aut amanuensium vitio in vulgatæ Bibl. Versionis quibusdam Codicibus ita legitur: *Sic cum volo manere, donec veniam.* Nos à parte stamus fontium defendimusq; lectionem Græcam, *Nibusus* verò cum Pontificiis nonnullis (neq; enim omnes adeo stupidi sunt, ut navum istum defendere sustineant, quod infra prolixè ostendemus) corruptos turbidosq; sectatur rivulos, non contentus fontibus. Ita nimirum evenire illis videmus, ut qui semel à meretrice Babylonica præfascinati inquinatos biberunt rivos, semper ferè istos anhelent, nec unquam ad dulcissimos adspirent fontes, de mōte salientes Sionis. Haut secus enim atq; *Scortum ceu sitiens viator ab omni aqua proxima bibit*: Sir. 26, 15. ita quoq; qui semel apud Babylonicam meretricem nomina sua sunt professi, quascunq; Thaidis Romanæ amore capti, errorum aquas sitiunt, quin & magis bibunt cupidè, quàm suavissimos purissimosq; Verbi divini fontes. Qui quidem error tolerari in *Nibuso* facilè posset, nisi eò totis allaboraret viribus, quò & alios vetustatis, quæ tamen nulla est, specie alliceret, ut relicto vino purissimo textus authenticici, factum illud corruptæ versionis vulgatæ villum vel acetum veriùs sectentur. ac tanto quidem id *Nibusus* pertentat ardore, ut vix perferre possit alios, qui purissima nobis propinant vina. Ast nolo diutiùs metaphoræ inhærere: nec quæ data Lectionem istã corruptam defendendi occasio ei fuerit, jã nunc inquiram prolixè. Hoc tamen erit monendũ, non adserere quidem *Nibusum, articulum fidei esse, verba Christi de Johanne*, modò adducta *affirmativè sumi* (quod ipse cū *Vulgato* facit, indeq; multis opprobriis in secus sentientes invehitur) *debere*. Ast cū adfirmet

nihilominus, sententiam istam apud suos (quod num
verum sit, infra videbimus) esse probabiliorem, nec argu-
mento ullo refutabilem, ac ægrè ferat, nisi responso fue-
rit dignatus, cum primis vero, quia nominatim etiam
beatum perstringit Parentem meum, haut abs re esse,
putavi, locum istum paullo expendere diligentius.
Ut ut vero *Nibusius* more suo hinc inde oberret, ac
nuspian prope domi sit, placet tamen methodicè
totam hanc rem pertractare, & quid *Nibusii* ratiun-
culis insit momenti, simul indicare. primum verò de
Lectioe, postmodum de verborum $\xi\upsilon\nu \lambda\alpha\beta\alpha\omega$ agam
sensu.

CAPUT I.

Concilii Tridentini de versionis Vulgaræ authentiâ de-
cretum in praxi non adeò rigorosè à Pontificiis semper
observatur. Codices Græci quomodo hunc locum, Comma
videl. 22. Cap. 21. Joh. exhibeant. Jansenii, Commentarios
in Concord. Evangel. quanti Pontificii faciant? Omnes
Codices Græcos $\epsilon\acute{\alpha}\nu$ h. l. habere, probatur ex ipsis Pontificiis
Jansenio ac Maldonato. Aliorum conjectura rejicitur.
Probatur etiam genuina lectio ex Eclogis MSS. Græcis.

Ses. 4.

licet non nesciamus, sancitum apud Pontificios
Concilii Tridentini auctoritate esse, ut *vulgata ver-
sio Latina in omnibus, quæ ad fidem & mores perti-
nent, retineatur, omnesq. de fide & moribus quæstiones
per hanc definiantur, quin ut in disputationibus non ad
Ebraicam vel Græcam exemplaria provocetur, multò vero
minus in his, quæ sunt fidei & morum, Latina exempla-
ria ex Ebraicis & Græcis corrigantur*, quia tamen non
solum eruditiores inter Pontificios communiter, sed
ipse etiam *Nibusius* textum Græcum non adeò depri-
mere videntur, visum omninò fuit, originale ante,
omnia consulere in dubiâ istâ Versionis Vulgaræ le-
ctione textum. Hunc ipsum *constanter sive omnes*

Co-

r.

Codices Græcos cōcorditer in se, & nō sic habere, clarissimus Gandavensium Episcopus Cornelius prodit Jansenius Comment. in Concordiā Evang. Cap. 148. p. m. 1082. b. & 1084. a. qvilibet non solum Catholicō inscriptus Regi Philippo II. est, verum etiam merito suo in magna apud reliquos Pontificios aestimatione, talemq; à librorum visitatore & Theologiæ Lovanii Professore Thoma Goze à Bellomonte retulit Censuram: Commentarios Reverendissimi Domini D. Corn. Jansenii Gandavensium Episcopi, in suam Concordiam Evangelicam, magnā tum pietate, tum eruditione, ac judicio maturo propria manu scriptos, edi & typis publicari utilissimum Reipubl. erit. Lovanii Maji 2. Anno 1570. nec aliter Censuræ de eodem libro, Apostolicus & Regius per Belgium Joannes Molanus, cujus Censura ita habet: Commentarios Reverendissimi Cornelii Jansenii, Episcopi Gandavensis in suam Concordiam & Historiam Evangelicam, jam denuō ab eodem, summa diligentia castigatos & auctos propter singularem pietatem & eruditionem, Reipubl. Christianæ utilissimos esse, commune est Doctorum Virorum judicium. Augusti 3. anno LXXVI. Quas ego censuras prolixè atq; adeò verbotenus referre hic volui, quia aliquoties infrā ad Jansenium hunc provocaturus contra Nihusium sum. Eum itaq; ne Nihusius vilipendere vel tam facilè rejicere ausit, è re fuit Censoris Apostolici judicium ob oculos Nihusio ponere. Neq; vero Jansenius solum, concorditer omnes Codices Græcos ita legere testatur, sed & acerrimus aliàs doctrinæ Pōtificiæ defensor nec Jesuita ignobilis Joh. Maldonatus idē omnino expressis tradit verbis, summo consensu ita h. l. legi adferens, insuperq; celeberrimum addit Codicem Vaticanum.

Quena

Quem Maldonatū licet à vero aliquando deviare Nibufius miretur, eidēq; Suarii opponat alicubi disputationes, haut tamen existimamus, facile hic eidem Nibufum omnem derogaturum fidem esse. Cum primis quoniam ipse etiam de Tirino scribit, quod rectè commentetur (indefinitè & absq; limitatione ullà) in Græco esse Si. quin prorsus etiam in eo est, non ut de lectione Græcà ambigat, sed ut ostendat, Græcum ead non merè hypoteticè accipi posse ac debere. Rejicienda igitur non immeritò (haut nisi fallor, repugnante Nibufio) illorum, quibus miramur ad stipulari Bezam, conjectura est, qui putant, scriptum initio Græcè fuisse εἰ ἔω: cum, si habenda Jansenio, Maldonato aliisque clarissimis Viris fides est, omnes Codd. Græci antiqui pariter ac recentiores constanter hodie ead sive Si legant, in quorum sanè vel unico saltem illud εἰ ἔω fuisset relictum, si prima exemplaria Græca ita habuissent. Nec audet Nibufius adserere, Græcè ita fuisse initio scriptum, vel unicum etiam Codicem Græcum εἰ ἔω habere, sed id tantum existimat, dici posse, nihil impedire, quò minus existimetur interpretè vulg. præteruisse illud ead & vertisse εἰ ἔω, quippe quod subintelligatur sub verbo manere. Quæ vero de significatione εἰ pro ἢ subjicit, nescio quid sibi illis velit. Hoc tandem sub Capitis hujus finem colophonis loco in gratiam Antiquitatis cultorum addere visum est, Eclogas Græcas MS. Bibliothecæ Norib. (de quarum veritate egi Exerc. ad N. T. Syr. Disp. 5. pos. 4.) similiter ead h. l. exhibere.

CAPUT II.

*STriaca N. T. versio cujus antiquitatis sit? magni æstima-
ta illa viris magnis. Adducitur eadem pro genuinâ h. l.
lectione*

VII.

lectione. de significatione particulae Syr. [N. Arabica versio utriusque editionis Lugdunensis ac Romanae pro corroboratione genuinae lectionis in medium allata. significationes verborum Arab. קכב & דנר. Ethiopicae versionis Romae superiori seculo in lucem datae producitur consensus. Cur versio ista viris doctis haecenus minus frequentata, conjectura. Sphalma typographicum ex illa h. l. tollitur. Aliae versiones pro nostra lectione proferuntur. His tamen omnibus quare Nihusius nil moveatur? Ostenditur, sine metu Vulgatam versionem deserere Nihusium potuisse. Diversa Dd. Pontificiorum de emendata jussu Sixti V. versione judicium.

Proximum à textu Graeco, antiquitatem si quis respexerit, non immeritò locum obtinet Paraphrasis sive versio N. T. *Syr.* Quae versio licet nec D. Marco adscribi possit, multò minùs *textui Graeco* aequiparari, vel ad *Antiochenam* Ecclesiam primùm nascentem referri commodè possit, quod alibi ostendimus, tantum tamen abest, ut exinde sive *Vulgatae* postponamus, sive ex illa ipsa ubiq; vel saltem plurimis in locis correctam, statuamus, ac proinde vilipendamus: ut potius audacter cum magno *Glassio* asseramus, *in ambigua Graeci textus lectione post alia requisita*, à prædicto Dn. Doct. *Glassio* posita, hanc quoque Versionem consuli debere. Nec de nihilo sunt, quae *Franciscus Lucas Brugensis*, Scriptor Pontificius, præfat. super N. T. Comment. n. 6. habet: *Hoc teneo*, inquit, *indubitanter*, *Syriacum N. T. textum vetustissimi exemplaris Graeci & quidem ex primis, loco habendum, ac venerandum esse.* Hæc ipsa verò Versio *Syra*, nullo, quantum indagare potui refragante Codice, sed Codicibus tum excusis, tum MSS. quos Viri Docti contulere, *quos quædam* consentientibus, quibus & antiquissimus Codex MS. quatuor Evangelistarum (quem Bibliotheca Acad. *Altdorffine* ceu in signe *νεμυδιου* asser-

B vat

vat, mihiq; olim videre ac cū editis Codicibus conferre, beneficio Excellentissimi *HackspanI*, Præceptoris mei pl. colendi, contigit) ad stipulatur, expressè habet **לֵא לֵא** **ו** *Si volo*, neutiqvam verò **לֵא לֵא** **ו** vel **לֵא לֵא** **ו**, quomodo procul ambiguo reddidisset Syrus, si in Græco fuisset vel **εἰ** vel etiam **εἰ**, prout ex aliis N. T. locis probare de facili nobis esset. Neq; tamen adserimus, nunqvam apud Interpretem *Syrum* particulam **ו** pro particula **εἰ**, quæ aliquādo non *purè hypothetica* est, in N. T. Græco occurrere, & quidem sensu eodem (hoc ipsum enim ex Actor. 4, 9. c. 11, 17. Rom. 11, 17. & apud ipsum Evangelistam nostrum ex Cap. 14, 3. ac aliis nonnullis locis manifestum.) Sed hoc adserimus, *Syrum* particulam **εἰ** non exprimere solere per **ו**, sed potiùs per **לֵא לֵא**, quomodo etiam si. I. ut probabile maximè est, reddidisset, si vel in Codice aliquo Græco ita legisset, vel *εἰ* hoc loco accipi ita posse, existimasset. Quid quod *Estius*, *Maldonatus* ipseq; *Tirinus* (cujus verba citat & adprobat *Nibusius*) testentur, Syrum non *Sic*, sed *Si* habere. Miramur verò non immeritò, quare *Huntleus*, qui alias ex Ebræo **ו** (quod aliquando *Verè, utiqve, certè* sonare adserit) probare fatagit, etiam Græcum *εἰ* ita in loco nostro Johannéo accipi posse, atq; à Vulgato rectè ita acceptum, non observavit, Syrum **ו** quandoq; non *purè hypotheticam* insinuare propositionem, sed idem aliquando valere ac *postquam*. In quanta verò auctoritate atq; æstimio Syra N. T. versio apud Pontificios sit, non est hujus

hujus loci adducere prolixè. Videantur tamen *Fr. Lucas Brug.* præf. ad N. T. Com. n. 6. *Bellarmin.* lib. 2. de V. D. C. 4. Inter Orientalium versiones proxima hodie Syriacæ *Arabica* est. hæc ipsa verò egregiè lectio-
nè Græcam per *edv* calculo suo confirmat, quando locū hunc in editione Lugdunēsi, quā CL. debemus *Erpenio*, ita exhibet ان يمشي ان شاء ان يمشي هذا ان يمشي
ما زال اليك كما تبغني انيس h. e. Dicebat illi *Jesús*: *Si vult*
ut relinquatur hic, usq. dū veniā, quid hoc ad te? sequere me
tu. Editio *Romana*, quæ è typographia Medicea prodiit, similiter habet, quæ admodū etiam *Estius* cū *Aloisio Novarreno* hujus meminit. observa tamē, quòd verba
ان يمشي exponātur ibi: *ut remaneat*, cūm verbum
مشي five يمشي mansit, remansit, superfuit notet. pro hoc
verbo a. v. 23. in utraq. editione, *Belgicā* videl. & *Romana* occurrit verbū لم quod permansit, perstitit, perrenavit &c. significat. Priora verò verba; ان يمشي ان
de verbo ad verbum sonant: *Si sui volam.* quæ phrasifor-
san non incommodè nec contra indolem *Lingvæ Arabicæ* reddi posset: *Si vellem.* Cæterum verbum
مشي occurrit in N. T. Arabico alibi aliquid pro
μαλαβάνομαι, aliquid pro ἀΐνωμι, aliquid & pro
επι, ceu ex variorū exēplorū inductione probari posset.
Verbi verò لم significata præter loca à *Schindl.* observata ostendere possunt *Locman.* etiam fabulæ, ab *Erpenio* editæ. Sed & *Æthiopicā* tandem adducere placet
Paraphrasin, quā de licet nullus, quantum novi, *Interpretum* vel *Commentatorum* aliquid hinc moneat,
(ut ut jam pridem typis *Romæ* à *Fr. Petro Æthiope*, sedente *Paulo III. Pontif.* existet exscripta, centenis videl. abhinc annis & amplius, forsan quia *Latinè* nunquam fuit reddita, nec in *Ebraos* etiam

translata characteres, ut proinde animum prope induxerim, opellā istam favente Numine aliquando in me suscipere, si doctorum Virorum stimulus accesserit & probatio) haut abs re tamen fore existimo hujus quoque versionis cum textu Græco quoad Præsentem locum monstrare consensum. Ita verò illa:
 ΘΡΟΝΟΣ ἡ ΠΡΟΡΗΤΕΙΑ ἡ ΚΑΤΑΡΤΙΣ ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
 ΠΥΛΗ ἡ ΠΡΟΡΗΤΕΙΑ ἡ ΚΑΤΑΡΤΙΣ ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
 & dicit illi *JESUS: Si volo ut sis, donec cum veniam,*
quid ad te? Ubi tamen notandum, quòd pro
 ἡ ΚΑΤΑΡΤΙΣ legendum ἡ ΚΑΤΑΡΤΙΣ sit, prout versu seq.
 occurrit, abjectā videl. litterā *Θ*, quæ nunquam apud
Æthiopes ita adhæret, nec unquam etiam dictio hæc
 in N. T. legitur composita cum *Π* sed vel cum *Π*
 ut *ΚΑΤΑΡΤΙΣ* & tunc nihil aliud nòtat quam simplex
ΚΑΤΑΡΤΙΣ vel etiam cum *Ι*, eodem sensu. Hisce ex Ori-
 ente versionibus, Occidentalium haut immeritò
 subnectimus interpretationes sive trāslationes, quip-
 pe quas nec *Nibusius* prorsus respuit, sed allegatione
 illarum suam alicubi munire sententiam conatur.
 Ita vero Biblia Gallica, impressa à Lyon pour *Antoine*
de Harisy anno 1602. habet: *Jesu lui dit, si je veux qv' il*
demeure jusqu' a tant qve je vienne, qu' en as-tu à faire?
toy sù moy. Pariter Italica, *Jesu li dice, se jo voglio ch' ci*
resti, insin à tanto che jo venga: che n' hai tu à fare? segvi
mi tu. Ita etiam Hispanica, Belgica & Anglicana.
 Hisce tot ex Oriente atq; Occidente productis in-
 medium testibus *Vulgatam* opponit *Nibusius* versio-
 nem, sive ut molliùs loqvar, in eo totus est magnoq;
 utitur molimine, quòd demonstraret, *Vulgatam* ver-
 tendo per sic à Græco atq; adeò ab omnibus hisce ver-
 sionibus modò adductis, non discrepare, sed potiùs,
 quòd

quod in Græco textu obscurius est propositum, explicatius reddere per *sic*. Scopus ad quem Nihusius collimet, & quare tantopere in defendendâ istâ lectione Interpretis vulgati (si tamen adscribenda huic mendosa hæc Codicum nonnullorum lectio est, & non potius scribis quibusdam) laboret, neminem fugere potest, nisi qui nesciat, sub anathematis fulmine sancitum à Pp. *Concilii Tridentini* esse, ut *nemo vulgatam versionem rejicere quovis prætextu audeat vel presumat*. Sed non est, cur fulmen hoc brutum Nihusius tantopere metuat, quippe quem latere forsan haut potest, quàm emolliat, vel annihilat potius illud ipsum *Andreas Vega*, Pontificius non incelebris idemq; Concilii istius Adessor lib. 15. c. 9. Confer. etiam *Petrus Svaris* Hist. Conc. Trid. l. 2. p. 125. aliiq; quos insignis Theologus Dn. *D. Waltherus*, præclaro Officinæ Bibl. opere adducit p. 343. & testatur etiâ id hoc ipso in loco aliisq; plurimis praxis Pontificiorum haut rara. Nisi tamen forsan cum *Ludovico de Tena* Itag. ad Scrip. l. 1. diff. 6. sect. 3. velit statuere, *non solum in iis, quæ pertinent ad fidem (fidei enim articulum haut esse, ut verba Christi de Johanne hoc, quo vulgatus & cum eo Nihusius accipit, sensu sumantur, lubens concedit Nihusius ipse) & mores, sed etiam in omnibus aliis, quantumvis levibus, vulgatam nullum continere errorem, & Concilium adprobasse eam SIMPLICITER & sine ullo recurſu ad aliam lectionem*. Quam tamen mentem neutiquam Concilii Tridentini Adessoribus fuisse, alii Pontificii magis nasuti hinc inde produunt, & fortassis ipsemet Nihusius non penitus inficiabitur. Sed cum totû deniq; caput hoc uno hocce quasi ariete everti posse, forsan sibi Nihusius imaginetur,



XII.

netur, quòd nequaquam adeò *stupidi aut paraphrascos Chaldaica, interpretationisve Syriacæ, Arabicæ & Samaritana ignari censendi illi sint*, qui *versionem vulgatam comprobarunt* (de quo tamen adserto haut immeritò aliquis dubitare potest, cum ipsimet Pontificii inter causas authentizata V.V. hanc etiam numerent, quòd in *Conciliis Generalibus aut paucissimis, aut quandoque, nulli sint Lingvæ Ebrææ periti*) ac nihilominus his versionibus non obstantibus pro Vulgatæ integritate ac puritate pronunciarint, quæ tamen post novissimam accuratissimamq; *Sixti* revisionem *Sic* ostendat: tum respondemus *Nihusio*; errare humanum esse, atq; adeo, nec ipsum etiam Papam cum suis gnathonibus ab hac lege excipi posse, vel debere. conferantur in hanc rem, quæ habet Archiep. Florentinus Part. 3. Tit. 22. c. 7. circa fin. Meritò itaq; hic observanda illa sunt, quæ *Auctores præfat. ad Bibl. Sixti V. & Clem. IIX.* jussu edita monent ac fatentur, *difficile esse affirmare, suam editionem sic correctam, omnibus numeris esse absolutam pro humanâ imbecillitate, & nonnulla ut consultò mutata, ita etiã, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta esse.* Addantur etiam omninò illa testimonia, quæ collegit celeberrimus Dn. *Doct. Waltherus* l. suprâ citato p. 317. atq; istis addatur *Bonferrius* è Soc. Jesu, Proleg. ad Sc. S. p. 52. Sed de hisce satis.

CAPUT III.

Versionis Vulgatæ Latine Codices h. l. diversimodè lege indicatur. quanam lectio præferenda sit & quinam Codices corrupti? Calixtus à Nihusii calumniis vindicatur. Illi dum Nihusius stulti titulum attribuit, per hoc ipsum nec sociennis suis idem parcit. quare tam prorsus in bonos ac doctos quosq; viros Nihusius hoc epithetofit, inquiritur. Pontificiorum scriptorum consensus cum Cali-

xto circa h. l. offenditur. Cur à virorum eruditorum,
sed non Catholicorum encomio Nihufius abstineat, ex ipso
Nihufio monstratur.

REstat ut ipsos Versionis Vulgatæ excutiamus
Codices, quorum nonnulli *Si*, alii *Sic*, alii de-
niq; *Si Sic* hoc loco habent, teste *Corn. Cornelii*
à Lapide, cujus verba allegat Nihufius p. 238. *Quæ-*
ritur itaq; nūc, quānā ex his lectionib9 melior alterā
sit, vel num Codd. nonnulli vitio librorum corrupti
sint, & ad Græci textus originalis emendandi normam.
Atq; hoc ipsum est non minimum, ob quod irritò li-
cet conatu, tantopere in nostrates invehitur Nihufius.
Dicūt nim. nostrates, & rectè dicunt, *mendo laborare*
illos Codices, qui legunt *Sic*, sive etiam *si Sic*: cū ta-
men Græcus textus, quem ipsius Christi loquentis
scopus etiam egregiè confirmat, requirat *sic*. Hoc i-
psum postquam clarissimus adserit quoq; Calixtus in
Harm. sua Evangelica, ac scribit: *Deceptus* (Augustinus)
mendo Codicis, quod etiam tum temporis in Latinam edi-
tionem irrepsit, & etiamnum hodie à Pontificiis
non tollitur, verba Christi non satis feliciter expedit. Quid
ad hoc Nihufius? stultè sic, exclamat, Calixtus. stultus,
inquam es, mi Calixte; mendo enim carent ejusmodi Co-
dices, licet hujus tu rei sis imperitus. Sed bona verba,
quæso, Nihufi! ipsi etiam focienni tui, quorum præ-
clarissimis lucubrationibus schedulæ Tuæ, meris ca-
lumniis refertæ, conferendæ neutiquam sunt, men-
dum in hac lectione agnoscunt, mirantur, deplorant.
Visne audire? Non toedio mihi erit ob oculos eorum
aliquos tibi ponere, ut videas, quā inep̄tè *stultitiæ*
imperitiæq; arguas tantos sedis Romanæ parastatas,
quorum Commentarios non indoctos vel non inspe-
xisti, vel de quibus nec judicare potuisti. Neq; hoc
mirum!

mirum. cū sicuti de pictore, sculptore, fictore nisi artifex judicare potest, ita nisi sapiens non possit perspicere sapientem, ut habet ille. Sed dicat forsan aliquis, BAR TOL DUM nostrum Nihusum ex suo ingenio, qvin & nomine, alios metiri, indeq; de viris etiam Doctissimis ac de re litteraria longè meritissimis stolidè adferere, qvò sint *Stulti*, *stolidi*, *fatui*, *bardi blenni*, *buccones*. id quidem verum est: sed an propterea ipse excusatus vel excusandus? *מח יעוול!* Verū enim verò cū nec ipse Nihusius, qvi vult omninò esse aliquid, concessurus opinionem adsertionemq; istam sit, qvare judicent modò periti, annon vadret in Nihusum egregium illud Arabum Adagium: מן הרך נפשו במנורה אלעאקל תרכזה אללה ואלנאש במנורה אלגאהר; Ap-
ponam versionem Latinam, qvò Nihusius sensum eò percipiat meliùs; ita verò sonat Latine: *Qui seipsum habet pro sapiente: habent eum DEUS & homines pro inepto*. reliqua nominis גאהר significata qvarat hujus rei cupidus apud *Schindl.* p. 285. Lex. Pentagl. & dispiciat, num & illa Nihusio competant, si contulerit *Hypod.* p. 71. 72. 242. Ast *Stulti* tn. illi Tibi, Nihusi, nihilominus sunt. qvare? qvia V. V. navos indicare ac profiteri non erubescunt. en egregiam rationem! atq; Job hanc ipsam tamen etiam causam nemo non ferè Lutheranorum Doctorum *stultus* tibi audit. Sed sint tales in stulto Nihusii cerebello, aliter enim longè, nisi vehemèter fallor, eruditiores inter Catholicos Romanos de nostratium, aliter etiam nostrates de Catholicorum judicant eruditione. Quid vero eruditissimi inter Pontificios de corruptà istà versionis, qvā defendis Nihusi, lectione censent? *Legendū esse si &*

non, sic, ut multi tamen libri CORRUPTE habent, merito adeo certum esse debet, ut de eo contendere PRO-
 TERVI videatur, qui inveteratum ERROREM agno-
 scere nolit, aut agnitum corrigere: sunt expressissima
 verba Corn. Jansenii Episcopi Gandavenfis, de cujus
 Comment. in Concord. Evangel. gravissima addu-
 ximus Cap. 2. censoris Apostolici alteriusq; judicium.
 Quid Maldonatus Tuus? claris profitetur de l.c. verbis,
 quod in omnes ferè (Jansenius tamen testatur, plerosq;
 Codices si legere) Codices Latinos pervaserit, eosq; IN-
 CREDIBILI Scriptorum NEGLIGENTIA CONTA-
 MINARIT, NULLA prorsus specie probabilitatis. Pla-
 cetne audire Contzenium, acerrimum aliàs Luthera-
 norum hostem? is postquam diu, qui corruptam
 hanc ac mendosam lectionem cum textu Græco con-
 ciliare posset, irrito conatu laborasset, fateri tandem
 non erubuit, NULLO MODO adverbium similitudi-
 nis esse retinendum. Noluit quidem erratum profite-
 ri Contzenius, interim rem ipsam nobis facile largi-
 tur. Eadem forsàn & Estio Doctissimo Commenta-
 tori mens fuit, licet non apertis indicare illam ver-
 bis ausus sit, miratur enim Biblia Sixtina editionis reti-
 nere sic. Quid tandem Bonfrerius, magna sanè erudi-
 tionis Commentator? Non veretur profiteri: Faci-
 le potuisse hic in Latinis LABI Librarios, non æquè in
 Græcis. præf. ad Sc. S. p. 47. Doleo vicem tot claris-
 simorum Virorum, quorum famæ tanta à Nihusio so-
 cienno proprio inuritur Stultitia macula. Satius
 cum illorum laboribus actum forsàn fuisset, si subje-
 cti prius, quàm publici juris fierent, Nihusii censura,
 accuratissima scilicet, fuissent. melius certè ac
 rectius, si Diis placet, Auctores fuisse informatos
 quis dubitat, si, quod Nihusius de Ultrajectinis prodit

p. 241. horum sequuti exemplum, *querelam suam* (de scriptorum vitiiis in V. V. occurrentibus) *apud Aristarchum hunc deposuissent*. Sed temporis hoc ex parte adscribendum injuriæ est, quippe eà viventes tempestate, ubi Nihusii eruditio nondum orbi innotuerat, vel ubi nondum exitebat commune hoc orbis oraculum. Nemo verò amplius miretur, cur toties Callixtum, Corn. Martini, B. Parentem meum aliosq; inter nostrates, à quibus videlicet Nihusius Apostata factus, divortium fecit, indeq; odio plusquam Vatiniano eos prosequitur, *stultorum* insigniat Nihusius titulo, cum eundem & gravissimi inter ipsos Pontificios Viri ab ipso reportent, *ὄππερ ἔδει δειξαι*. His scilicet *flosculis berbulisq;* lucubrationis Nihusianæ *folia sunt referta*, quibus num pariter quis ac Nihusius *capitur*, illaq; *pervolvendo* sibi imaginetur, *ac si illic in campo vere novo ac penamæno, subsistat*, vel subsistere etiam velit, *botanici instar*, ubi *lustrandum*, *quid flosculi, quid berbulæve*, nolo equidem temerè certi quid statuerè. Habent omninò in *Nihusio* gravissimi inter ipsos Pontificios Viri *flosculos*, quos sibi decerpant. Habet *Jansenius*, habet *Maldonatus*, habet *Estius*, habet *Bonfrerius*, ceu ostensum modò fuit. An tamen consensus Nihusio præbituri rectè sentientes & æqui rerum æstimatores sint, pariterq; affirmaturi, *istis quasi* (verè *quasi*, nemini n. Nih. persuadebit, illecebras esse hujusmodi calumnias) *illicius oculos dñi capiendos lubens dat Nihusius, nihil quidquam ipsum patrare, quod viro bono impermissum aut, suo eum jure, quippe hominem liberum, rectè uti*, equidem addubito vehementer. Ut utenim in medio relinqvam rationem, Nihusii, quare Lutheranos debità defraudet eruditionis laude, *quia scilicet à librorum censoribus ob-*
ser-

Pref. p. 7.

Pref. p. 7.

ser-

servare sibi prescriptas regulas iussis, ea Catholicorum scripta non adprobentur, in quibus quis non abstinnerit p. 262. ab encomiis eorum, qui Ecclesiam Catholicam (Romanam intellige) non honore ullo, sed infamia, ferme nuncupant, affecerint palam: Exillimo tamen, etiamsi non ita crebrò in nostros debacchatus Theologos Nihusius fuisset, tamq; iracundè acerbissimisq; verbis tela sua, quibus tamen furoris oestro præfascinatns ignorans Nihusius per nostrorum latera suos quoq; gregarios apertè vulnerat, vel vulnerare satagit, in eosdem vibrasset, nihilominus precibus impetrare à Censore eū potuisse, vi quasi extortā unicā illam vocem: *imprimatur*. Forsan facilius adprobationem hanc ac majori verborum encomio consecutus Nih. fuisset, si non adeò importunus in nostrates, Viros non minus doctos quàm apud Pontificios, ipse fuisset, cum primis etiàm in iis, in quibus ipsos eruditiores inter Pontificios habent consentientes. Quod ipsum ubi libri Nihusiani Censor, Vir sine dubio in librorum lectione nonnihil magis versatus quàm Nihusius, deprehendit, mirum non est, indignabundum quasi ac importunitate Nihusii superatum unicam istam adseripisse vocem: *imprimatur*. Ita nimirum Maimonidis illa gnoma verissima est: לְבוֹרַת הַחֲכָמִים יֵשׁ לָהֶם עֵינַיִם וְרוֹאִים כֹּחַ : רֹאִים הַפְּתוּאִים : i. e. corda sapientum habent oculos, quibus id vident, quod non vident stulti.

CAPUT IV.

Consequentiæ Nihusianæ specimen exhibetur, & quàm ridiculus ille philosophus sit, indicatur. Patres quosdam Latinos per Vulgatæ Versionis Codices corruptos fuisse seductos, Nihusio conceditur. In specie de Augustino, contra ipsum quoq; Erafinum, Guilielmi Estii lapsus. Nihusii Thesaurus criticus expenditur, quàm innocens Nihusius

hufius Aristarchus sit, uno atq; altero exemplo ostenditur. Locus i. Tim. 1, 17. ventilatur in gratiam Nihufii novi Critici. Schindlero absensum. Nihufius infausto omine senem se depontarum vocat.

Sed è diverticulo redeundum tandem in viam est, ac dispiciendum, quibus rationibus juxta cum Calixto Jansenium, Maldonatū aliosq; Nih. vincat, ac demonstret, non esse h. l. in Vulgatā mendum, atq; adeo rectè se adseruisse, *stultos esse, qui mendum hic subesse profitentur*. Admissi quæso risum teneatis amici. Dixerat Nihufius: *Stultus, inquam, es mi Calixte; (cum Calixto verò Jansenium simul, Maldonatū item ac alios Pontificios à Nihufio vapulare hîc, ostensum capite præced. fuit) mendo enim carent ejusmodi Codices, licet hujus tu rei sis imperitus. Rectè itaq; Tirinus commentatur: Sic eum volo manere in Græco & Syriaco est, si eum volo manere. sed Romanam Sixtinam melius, sic, id est sine violenta morte volo Johannem in mundo agere, &c. Videte consequentiam!* quia Nihufius dicit, *stultum esse Calixtum, mendoq; carere ejusmodi Codices*, (quos Calixtus, Jansenium ac Maldonatū, famosos ac sat eruditos inter Pontificios viros sequutus, corruptos à librariis adseruerat) *licet hujus rei imperitus sit Calixtus: itaq; rectè commentatur Tirinus, Romanam Sixtinam melius habere, quam Græcum itcmq; Syrum*. Cui hæc consequentia non risum movet, adspiciat ac perpendat disjunctivum Nihufii syllogismum, de quo ita ipse: *philosophor mecum hunc in modum; Corn. Martinus, aut sortitus est gloriam cælestem, aut aternis addictus est supplicis in inferno* (purgatorium enim qui non credunt, id habere privilegii Nihufius adserit, ut in Purgatorium quoq; non detrudantur) *Si prius; non indignabitur, sed potius DEUM laudabit, quod in ejusdem honorem, per me fuerint moniti homines improvidi, ne*
tri

tribuant quidquam iis, quæ continentur libello de analyse
 Logica contra Ecclesiam Christi Catholicam. Sin posterius;
 optimè quovq; à me factum agnoscat; quia cæteroguin
 plures ex opusculo eo seducerentur, & sic pœna ipsius eva-
 deret cum tempore gravior atq; acerbior. Ita sc. Nihu-
 sius secum philosophatur. quàm benè, illi dispiciant,
 qui caput non in calcaneo gerunt. neq; tamen vere-
 tur adserere Nihusius, idem quovq; dicturum ipsum-
 met Corn. Martini, quin nec omisurum, gratias
 sibi agere ingentes, si miscere nunc secum sermones
 posset. Cœterum ne sine ratione vel auctoritate di-
 xisse videatur Nihusius, quod adseruerat, mendo sc.
 carere Codices istos, qui sic pro se habent, en animum
 advertere lectorem jubet ad illa, quæ subjicit ex
 Prisciano & Trapezuntio, atq; ex illis penitiùs constare
 putat & primariis pridem Grammaticis probata esse,
 quæ de eav antea dixerat; Scil. eav & se in utraq; Lin-
 gua sumi simul conditionaliter & assertivè. Ast cum re-
 flet, ut quomodo Patres, quorum auctoritatem ma-
 gni omninò Pontificii faciunt, puto verò etiam Nihu-
 sium idem factitare, legerint, prius ostendam, quàm
 de verborum sensu agam: quapropter capite hóc id
 ipsum monstrare conabor, ac primò ostendam Patres
 quidem nonnullos Latinos ita legisse, sed eosdem er-
 roneà ista Lectiõne per se fuisse seductos, alios verò
 etiam si agnoscere. 2. evincam Græcos Patres omnes per
 se, non verò per se legisse ipsorù Pontificiorù testimo-
 nio, atq; adeò hypotheticè quovq; intellexisse. De Lati-
 nis quidem Patribus primò agere loco placet, non
 quasi illos Græcis antiquiores esse censeam, vel etiam
 quasi eorù auctoritatem faciam majoris atq; Græco-
 rum, sed quia Nihusius cum Tirino horum præcipuè
 meminit, omisiss Græcis. Tantum verò abest, ut in-
 ficias ire velim, Latinos quosdam Patres ita hunc lo-
 cum

cum per sic legisse atq; etiam *adsertivè* intellexisse, ut potius de *Augustino* diversum sentientem *Erasmum*, existimantemq; *locum in Augustino corruptum esse*, & ab *indocto quodam sciolo* si in Sic mutatum, cum B. Parente deseram, & ex operosa Augustini de vero loci hujus intellectu disputatione colligi posse affirmem, ipsum omninò legisse: *Sic volo cum manere*. Fallitur etiam *Guilielmus Estius* Commentator S. Sacra non indoctus, quando *Jansenio* tribuit, ac si statuatur, *Augustinum* h. l. per si legere, sed id *Jansenius* non adferit. Hoc saltem scribit, quòd eadem depravatio (arrige Nihusius aures!) quæ hoc loco conspicitur, dum scilicet pro Conjunctione si in Vulgatà Versione adverbium sic legitur, non hic tantum acciderit. Eadem enim, inquit, etiam accidit *Psal. 62. ubi cum Latini jam passim legant*, sic memor fui tui super stratum meum, &c. *Græca & Ebræa constanter habent*, si, quomodo *Augustinus & Hieronymus legunt in Commentariis*. Adducit etiam *Tirinus*, & ex eo *Nihusius* pro lectione hæc *Emisenum* atq; *Rupertum*, quibus haut invitatus adjungo *Venerabilem Bedam*, cujus sicut & cæterorum post eum mentem ita explicat *Jansenius*: *Non cum per passionem martyrii volo consummari, sed absq; violentiâ persecutoris diem expectare novissimum, quando ipse veniens eum in æterna beatitudinis mansionē recipiam placidè sine dolore violente mortis*. Hactenus *Jansenius*. *Nihusius* si verba isthæc ex *Jansenio* excerpere deberet, Criticum posset agere, sed talem, qualem sæpè sese prodit h. e. ridiculum. Legitur n. in *Jansenio* mendo typhotheta violente pro violente. Talia quando in nostrorum scriptis *Nihusius* reperit errata typographica, putat se tale quid invenisse, quod pueri non in faba. Exemplum desiderat quis? en egregium, & ex quo tanquam *ἐξ ἀνύχων τῶν λέοντων!* Scripserat

rat Excellentissimus *Glassius*, Præceptor meus æternum colendus Philol. S. lib. I. edit. recent p. 77. in explic. & concil. loci 2. Sam. 8, 26. & 2. Paral. 22, 2. ad illud *confugimus ultimò, ut in viam* (quid verò est illud, ingeminat Aristarchus Nihusius, *in viam? voluitne dicere, in in viam, vel an in viam aut viuarum?*) aquarum scaturiginem incidens lapillus &c. ô admirandam conjecturam Nihusii! quam tamen vel pueris concipere, de facili esset. ac liberari à scrupulo Nihusius facile potuisset, si modò evolvisset locum ab ipso *Glassio* pag. ead. citatum, videl. *Num. 3, 39.* p. 115. ubi erratum typographicum abest. Sed ane exercitationem criticam magis adhuc intricatam difficilioremq;, sed in cerebello Nihusii, audire placet? haut erit referre grave. Exclamat p. 253. Nihusius sect. 39. *ubi verbum, in Lutheranorum etiam coetu familiarissimum: Soli DEO honor & gloria? Non detrectat criticam in parenthesis subungere limam suam: quod tamen, scribit, haut legitur sic, 1. ad Timoth. 1, 17. sed cum Commate post voces duas primas.* Ita scil. curiosus Nihusius est. Quis verò audivit unquam, post unicum adjectivum & substantivum in casu obliquo posita, aliudq; nomen in casu recto, ad quod illa duo referuntur, immediatè sequens, interseri comma? Quod verò in loco isto 1. Tim. 1, 17. comma in textu Gr. sit insertum, exinde est, quia plura præcedunt DEI Opt. Max. epitheta. Si tamè observare quid de loco hocce Nihusius voluisset, notare potuisset, *Vulgatum* minùs rectè omisisse ibidem dictionem $\sigma\phi\omega$, quam tamè juxta cum textu authentico Græci Patres constanter legunt, quicquid etiam sit de *Syro & Arabe*, quos deprehendi, illam pariter prætermisisse. Ubi etiam obiter noto de verbo in *Arabe*

be

be Interpr. l. c. occurrente ער, quòd cum puncto supra v etiam *mutavit* notet, cōtra ac putavit *Schindl.* in Lex. Pentagl. Et hæc quidem *ὡς ἐν τῷ ἀδελφῷ* in gratiam Nihusii. è quo plura superioribus non abfimilia. acuminis critici *ἐπιμύησα* proferre possem, si hoc jam agerem, vel etiam nisi vererer, ne nimis iniquus in Bibliopolam sim, si omnia *Theauri critici Nihusiani κειμήλια* exponere tam faciliè velim. Quin potius emat sibi Nihusii lucubrationes, qui sitim suam hisce delitiis restringere concupiscit. Ast annon in ipso quoque Nihusio relicta etiam errata typographica sunt, quæ linceos ipsius effugere oculos? Ita sanè omninò. & ridendi omnino materiã abunde quædam suppeditarent, si Nihusio quis ea adscribere vellet, ac pro arbitrio emendare. videatur saltem p. 172. l. 17. p. 201. l. 10. p. 202. l. 20. p. 224. l. 4. à f. p. 269. l. 27. Sed non minus risui sese exponet, qui talia arripere & exagitare tanti putaret, quàm *Nihusius*, senex cum primis *sexagenarius*. Mirum tamen mihi videtur neutiquam, Nihusium in hisce, *senem* licet *deponianum* (quod nomen videat ne malo omine sibi tribuisse videatur: famã enim ad nos allatū, ipsum superiori tempore *Amstelodami* de ponte, nescio an à turba, an verò à spiritu aliquo malo fuisse dejectum ac difficulter evasisse; destinat verò tripudiarè, quòd *questus nunquam sit, se casu passum ullo membrifragii quidquid aut luxationis*) gloriã quærere, consideranti videl. illud sapientū Ebræorū: חכמים כל עוד שהם מוקינים חכמת נרוספת בתוועמי הארץ כל עוד שהם מוקינים שפשוט; חכמים כל עוד שהם מוקינים חכמת נרוספת בהם; quod legitur *Schabbath* live Talmudhis Babylonici *Seder מועד Massichta* f. 152.

De cæteris in Dissp. seqq.

01 A. 6640

ULB Halle 3
003 108 309



Sb.

VD 17





39.
D. J. G. 40
ad

Comma 22. Capitis XXI.
D. JOHANNIS
EXERCITATIO

PHILOGICA,
Bartoldo Nihusio Sacerdoti Pontificio
OPPOSITA,
Inq; illustri Academia VVittebergenfi
PRO LOCO

In Amplissima Facultate Philosophicâ bene-
volè sibi adsignato
Publicæ eruditorum disquisitioni submissa.

M. JOHANNE ERNESTO GERHARDO
JENENSI,

Respondente
M. JOHANNE Hilpert Coburgensi Fr.
a. d. 20. Decemb.
In Auditorio Majori boris
matutinis.



VVITTEBERGÆ,
TYPIS JOBI VVILHELMI FINCELII,

ANNO clō lcc XLIX.

